

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ VE KAMU HAYATINDA TÜRK KADINININ KONUMU

Songül SALLAN*

"8 Mart Dünya Kadınlar Günü" bundan tam 135 yıl önce gerçekleşen bir olaydan kaynaklanır. 1857 yılında Amerika Birleşik Devleti'nin New York kentinde yaklaşık 40 bin kadın işçi "eşit işe eşit ücret" ve "çalışma saatlerinin kısaltılması" gibi iş yaşantısında cinsiyetçi ayrımların önlenmesi taleplerinde buldukları için işten atılırlar. 8 Mart 1857 tarihinde bu durumu protesto eden kadınlardan 129'u ölür.

1910'lu yıllara gelindiğinde Alman siyasetçi Clara Zetkin kadın işçilerin kendi haklarını savunmak için gösterdikleri mücadeleyi simgeleyen 8 Mart gününün, "Dünya Kadınlar Günü" olmasını önermiş¹ ve bu öneri kabul edilerek her yıl çeşitli ülkelerde kutlanmaya başlanmıştır.

Ancak 1970'lerde Birleşmiş Milletler Teşkilâtı aradan geçen bunca yıla rağmen cinsler arasındaki eşitsizliğin halâ sürüyor olmasının, uluslararası boyutta mücadele edilmesi gereken bir konu olduğunu gündeme getirmiştir.

O yıllarda kadın çalışanların özellikle evli ve çocuklu kadınlar olması ve giderek artan oranlarda çalışma hayatına katılmaları birçok yeni sorunu da tekrar gündeme getirmiştir. İsveç'de aktif nüfus için de kadın oranı aynı yıllarda %40, Danimarka'da %38, Fransa'da %31.9, F. Almanya'da %35 ve Amerika'da %41.6'lardadır². Ancak kadın çalışanların büyük çoğunluğu ya kısmi süreli (Part-time) işlerde ya da vasıfsız işçidir. İşçilerinin niteliklerinden dolayı da hafta tatili, yıllık izinleri yoktur ve çoğu zaman işten çıkarmalarda öncelik verilen kişiler arasında yer almaktadırlar. Dolayısıyla ilerleme, ücret artışı talep etme ve sendikalaşma oranları da oldukça düşüktür. Bütün bu gelişmelerin ışığın-

* A.Ü.D.T.C.F. Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi.

1. Juliet Mitchell, *Women's Estate*, New York; Pantheon Book, 1971.

2. Şiirin Tekeli, *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, İstanbul; Birikim Yayınları, 1982, sf 96.

da 1976-1985 yıllarıarası Dünya Kadın On Yılı olarak Birleşmiş Milletlerce ilan edilmiştir. Bu amaçla 1975 yılında ilk "Kadın Kongresi" yapılmış ve üç hedef belirlenmiştir: "Eşitlik, Kalkınma ve Barış". 1980 yılında ikincisi yapılan Kadın Kongresinde "İstihdam, Sağlık ve Eğitim" konuları üzerinde durulmuştur. Üçüncü Kadın Kongresinde ise iki önemli konu gündeme gelmiştir:

1- Kadınların politik aktivitelere yer alması.

2- Etkili bir Kadın Kurumu ve yetkili organlarının kurulması.

Bu amaçla Japonya ve Kanada'da Kadın Bürosu Genel Müdürlükleri; Almanya'da Gençlik-Aile-Kadın ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı Kadın İşleri Genel Müdürlüğü; Fransa, İsveç, Hindistan ve Senegal'de Çalışma Bakanlıklarına bağlı Genel Müdürlükler kurulmuştur. Ülkemizde ise 28 Ekim 1990 tarihli ve 20679 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 3670 sayılı Kanunla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı "Kadının Statüsü ve Sorunlar Genel Müdürlüğü" kurulmuş ve aynı yıl bu kuruluş Devlet Bakanlığı'na bağlanmıştır.

1992 yılında sözkonusu Genel Müdürlüğün Kadın Bakanlığı'na dönüştürülmesi çabalarını görmekteyiz. Bütün bu çalışmaların da gösterdiği gibi 1975'lerden itibaren gerek dünya gerekse ülkemizde kadın sorunu hem akademik düzeyde hem de sosyal politikalar üretme düzeyinde tartışılan ve incelenen bir konu olarak ele alınmaya başlamıştır.

Kadını toplumsal yaşantıdan uzak tutan ve onu toplumsal açıdan âdetta görünmez kılan ataerkil toplumsal yapı, kadının kamu hayatına katılımı oranında değişime uğrayacaktır. Çünkü kadının eğitim, siyaset ve çalışma hayatına katılımı, onu toplumda kadınların karşılaştığı ayrımcılıklara olan duyarlılığını arttırmaktadır ve arttıracaktır. Kadın-erkek arasındaki ayrımın en belirgin olduğu yer "Kadın ve Yönetim" ve "Kadın ve Siyaset" 'tir. Bu nedenle bu tebliğde Türk kadınının kamu hayatındaki yeri incelenirken, bu alanlardaki ayrımcılıkların nasıl yaşandığı da sorgulanmaya çalışılacaktır.

TÜRKİYE'DE KADIN EĞİTİMİ SORUNSALI

Kadın ve erkek arasındaki farklılaşmayı en çok güçlendiren etmenlerden biri, eğitim olanaklarından yararlanma düzeyidir. Ülkemizde Tanzimat'tan itibaren formal eğitim sürecine kadınların katılımını sağlamak kamu hayatına katılımın bir yolu olarak görülmüştür. 1870 yılında 9-10 yaşını geçmiş kız öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri, erkeklerden ayrı ve kadın öğretmenler tarafından okutulmaları düşüncesinin benimsenmesiyle başlanmıştır³.

3. Mine Tan; "Atürkçü Düşünüş Ve Karma Eğitim", 9-10 Kasım 1981 günleri arasında Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası Atatürk Konferansı'nda sunulan tebliğ.

Bu amaçla bir dizi ilkokul ve kız teknik öğretmen okulları açılmıştır⁴. Ancak Tan'ın da belirttiği gibi Tanzimat döneminde eğitim anlayışının İslamiyet'in temel felsefesiyle bağdaştırılmasına sürekli özen gösterilmiştir. Kadını "iyi ana, iyi eş, dindar kadın" olarak yetiştirmek temel ilke olarak benimsenmiştir⁵.

Gerek Tanzimat gerek Meşrutiyet dönemlerinde kadınların eğitim olanaklarından yararlanmaları çok sınırlı sayıda, bazı kentlerde gerçekleştirilmiştir. Özellikle Meşrutiyet döneminde kadınların sınırlı sayıda bile olsa eğitim olanaklarından yararlanmaları, kadın hürriyeti, kamu hayatına katılımı tartışmalarını gündeme getirmiştir. Bu amaçla kadınlar için dergiler ve gazete çıkarılmıştır; "Aile," "Mahasin", "Kadın", "Kadınlar Dünyası" bunlardan bir kaçıdır⁶.

Bu dergilerde kadın haklarının savunulması gerektiği çeşitli yazarlarca vurgulanmıştır. Halil Hamit 1910 yılında yazdığı kitabında şöyle demektedir:

"Kadın idari ve siyasi işlerde erkekler gibi yer aldıkları zaman anlaşılmalıdır ki insanlık devri başlamıştır. İnsanlık herkesin hukukça eşit olmasıdır..."⁷.

Görüldüğü gibi kadının kamu hayatına katılımı hukuki eşitlik düzeyinde düşünülmüştür. Ancak tüm bu tartışmalara ve uygulamalara rağmen o dönem tablosunda Türk kadınının durumunu Taşkıran şöyle ifade etmektedir:

"Kadın çarşafı ve büyük çoğunluğu ile yüzü peçeli idi. ... tramvay, vapur gibi araçlarda... bir erkek, karısı ve kızı ile yan yana oturamazdı. ... Kimse içinde bulunulan taassup ve dar görüşle çevrilmiş düzeni değiştirmek cesaretini göstermiyordu"⁸.

Kadın haklarının tam anlamıyla elde edilmesi için köklü değişimlerin yaşanması, Cumhuriyet rejiminin benimsenmiş olduğu "Modernleşme" ideolojisinde gerçekleştirilmek istenmiştir. Bu amaçla ilk hareket karma eğitim sisteminin benimsenmesidir. Bu, hem ülkenin demokratikleşmesinin, hem de kadın haklarının temelini oluşturan ilk adımlardan biri olmuştur. Böylece eğitim kurumlarının laikleştirilmesi yolunda adımlar

4. Tezer Taşkıran; *Cumhuriyet'in 50. yılında Türk Kadın Hakları*, Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. yıl dönümü Yayınları, No:5, 1973, Sf 33.

5. M. Tan; 1981, Sf 5.

6. Taşkıran; 1973, Sf 50-53; Serpil Çakır. "Siyasal Yaşama Katılım Mücadelesinde Türk Kadını" Yay. Haz. Necla Avat; *Kadınlar ve Siyasal Yaşam Eşit Hak Eşit Katılım*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yay. No:4. İstanbul; Cem Yayınevi.

7. Aktaran T. Taşkıran, Sf 53.

8. Taşkıran Sf. 6.

atılmıştır. Genelde ülke düzeyinde herkesin, özelde ise kadınların okur yazarlık oranını yükseltmek için ülkenin her yanında okullar açılmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin için Kız Teknik Okulları yaygınlaştırılmıştır. Bütün bu çabalara rağmen günümüzde okur-yazar olmayan kadın oranı %31.8'dir. Oysa aynı oran erkeklerde %13.5'dir⁹. Eğitim istatistikleri incelendiğinde kadınların en yoğun okullaşma oranının %39.4'lük bir oranla ilkokul düzeyinde olduğunu görüyoruz. Eğitim düzeyi yükseldikçe kadın oranı giderek düşmektedir ve üst düzey eğitim görmüş kadın oranı ise %1.1'dir. Aynı oran erkeklerde ise %3.3'dür¹⁰.

Cinsler arasında eğitim olanaklarından yararlanma düzeyinde eşitsizlik gerek bölgeler gerekse kırsal-kent arasında da görülmektedir. Göreli olarak gelişmiş bölgelerde: %80'lere ulaşırken, az gelişmiş bölgelerde %40'lara kadar düşmektedir¹¹.

Kadınlar açısından resmi sayılara yansıyan eşitsizlik, kadınların hem kamusal hem de özel yaşantıdaki konumlarının bir göstergesidir. Kadınların eğitim süreci boyunca yaşadıkları cinsiyet kökenli ayrımcılıkların, ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarında değişik şekillerde ortaya çıkmakla birlikte, son tahlilde kadınlara ilişkin değerlerin yeniden üretimine hizmet etmektedir. Bu durumun yansımalarını ise daha çok mesleki farklılaşma boyutlarında görmekteyiz¹².

KADIN İSTİHDAMININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

Ülkemizde aktif nüfus istihdamında cinsiyetlerin sektörel ve sayısal dağılımında önemli farklılıklar vardır. Erkekler hemen hemen her ekonomik sektörde ve meslek dağılımında eşit düzeyde iken kadınların katılımları düşük düzeyde olup dengesizdir. Aktif nüfus içinde 1990'da kadın katılım oranı %39'dur.

Tarım dışı sektörlerde çalışan kadın oranı, Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) istatistiklerine göre toplam sigortalıların %10.1'dir¹³. Ancak genel olarak sektörel dağılımda, 1985 verilerine bakıldığında, kadınların %78'i tarım sektöründe olup, bunların %2'si sigortalı olarak çalışmaktadır¹⁴.

9. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) 1985 verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

10. Feride Acar, "Türkiye'de Kadınların Akademik Katılımı", *Konferans Sonuçları*, Ankara; İş ve İşçi Bulma Kurumu Yayınları, 1990.

11. UNICEF, *The Situation Analysis of Mothers and Children in Turkey*, Government of Turkey Programme of Cooperation, Ankara; Yeniçağ Printed Office, 1991.

12. Fatma Gök, "Türkiye'de Eğitim ve Kadınlar", Der. Ş. Tekeli, *Kadın Bakış Açısından 1980'er Türkiye'sinde Kadın*, İstanbul; İletişim Yayınları, 1990, Sf 166.

13. Mehmet Göktürk, *Toplumumuzda Çalışan Kadınlara Yönelik İstatistiksel Araştırma*, Ankara; İş ve İşçi Bulma Kurumu Yay. No: 225. 1992, Sf 5.

14. a.g.e., Sf 6.

Sanayi sektöründe her yüz kişiden sadece % 14'ü kadındır. Tütün iş kolunda çalışanların, 1989 yılı S.S.K. istatistiklerine göre, %38.4'ünü, hazır giyim ve dokuma sanayinin %60.5'ini kadın işçiler oluşturmaktadır¹⁵.

Sanayide çalışan kadınların büyük bir çoğunluğu vasıfsız veya yarıvasıflı işçidir. Ancak sanayide yaşanan durgunluk ve gerileme bu sektörde çalışan kadınları olumsuz olarak etkilemekte, onların işlerini kaybetmelerine neden olmaktadır. Krizden etkilenen sanayi kolları, kadınların yoğunlaştığı kollar olduğu oranda, bu olumsuz etkilenme artmaktadır¹⁶.

Hizmetler sektöründe ise 1988 yılında istihdam edilen kadın oranı, sadece %11 iken, kamu hizmetler sektöründe bu oran %31'dir¹⁷. Hizmetler sektöründe kadınların sayısal artışı erkekler kadar olmasa da kadınlar için de iş olanakları yaratmaya devam etmektedir. Diğer yandan kentsel alanlarda kadınların eğitim seviyesinin yükselmesi ve kamu yönetiminin kadınlar tarafından en güvenilir bir istihdam alanı olarak görülmesi kadınların hizmet sektörüne geçişlerinde etkili bir faktördür. Kadınların kamu hizmetler sektöründe sayısal artışlarının yanısıra, kültür ve destek nitelikli hizmet üreten sağlık ve eğitim hizmetlerinde yoğunlaştıkları da görülmektedir¹⁸. Bu oran 1988 verilerine göre %84.5'dir¹⁹. Türk kamu örgütlerinde çalışan kadınlar ve oransal araştırmalarına bakıldığında daha çok Çifçi'nin de belirttiği gibi kadınların "gedik kapayıcı" bir rol oynadığı ve kadın çalışanların hala asli bir çalışan kitle olarak görülmediği gözlenmektedir.

Mesleklerde kadınların konumuna bakıldığında ise özellikle uzman mesleklerde oran oldukça yüksektir. Öncü tıp, hukuk gibi prestijli mesleklerde, Acar akademik kadınlar üzerine yaptıkları çalışmalarda uzman mesleklerde Türk kadın oranının bazı Batı Avrupa ülkeleri, İngiltere ve ABD'ye oranla hemen hemen aynı hatta bazen daha da yüksek olduğuna işaret etmektedirler²⁰. Öncü bu durumu sosyal sınıf temeliyle açıklarken, üst düzey mesleklerin, düşük gelirli erkeklere oranla orta ve üst sınıf kadınları için daha erişilebilir olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü uzman

15. a.g.e., Sf6.

16. F. Yıldız Ecevit. "Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri", Der. Ş. Tekeli, *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın*, İstanbul; İletişim Yayınları, 1990.

17. D.P.B. *Kamu Personeli Anket Sonuçları*, Devlet Personal Bask. (1988) Ankara; 1990.

18. Oya Çifçi, "Türk Kamu Yönetimi ve Kadın Çalışması" Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü ile Yakın ve Ortadoğu Çalışma Eğitim Merkezinin 20-21 Mayıs 1991 tarihleri arasında düzenledikleri "Kadın ve Sosyo-Ekonomik Gelişme" konulu konferansta sunulan tebliğ.

19. D.P.B. (1988) verilerine göre düzenlenmiştir.

20. Ayşe Öncü, *Uzun Mesleklerde Türk Kadını*, Der. N.A. Unat. *Türk Toplumunda Kadın*, Ankara; Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, Ankara: 1982, Sf 108-110.

mesleklere ulaşabilmek için uzun bir formal eğitim süresinden geçmek gerekir. Bu ise ekonomik refah gerektirdiğinden kentli elit aile kızlarının, Cumhuriyet ideolojisinin de desteğiyle, bazı uzman mesleklerde oransal olarak oldukça yüksek düzeylere ulaşmalarına yol açmıştır. Ancak oransal olarak mesleki yapılanmada belli bir yere gelen kadınların mesleki farklılaşmanın dikey boyutlarında marjinalliklerini sürdürdüklerini görmekteyiz.

Kamu örgütlerinde karar alma konumlarında yer alan kadın oranı oldukça düşük düzeydedir. Çiftçi devlet bürokrasisinin üst kademelerinde, genel müdür, müsteşar vb. düzeylerde kadın oranınının 1990'da %5.4' olduğunu belirtmektedir²¹.

Çalışma hayatına farklı alanlarda katılan kadınların işe başlamaları çoğunlukla ekonomik nedenlerden dolayıdır. Uzman meslek sahibi kadınlarda ise mesleki tatmin ve aldığı eğitimi kullanma önemli bir rol oynamaktadır²². Ancak her iki kategoride de kadınlar ve aileleri çalışma yaşantısına ikincil bir değer vermektedirler. Eğer kadın her ikisini eşit başarıyla sürdürmek istiyorsa daha az uyumak zorunda kalmakla, kendisine daha az vakit ayırmaktadır. Bir yandan aile içi sorumlulukları yeniden üretim aktivitelerini yerine getirmekte, diğer yandan da işyerlerinde gerekli işleri yaparak çift vardiyeli çalışmaktadırlar. Ailelerin ekonomik durumlarına göre kadın çalışanlar bu ağır yükü azaltabilmek için ücretli ya da ücretsiz ev işi insan işgücü yardımı almakta ve/veya işleri kolaylaştırıcı teknolojik araçları temin etmektedirler. Kariyer sahibi olan kadınların çoğunluğu ücretli işgücü kullanmaktadır. Sallan'ın bir grup kadın kamu çalışanı üzerine yaptığı çalışmada ücretli yardımcı kadın kullanma oranı %69'dur. Bunların %44'ü genel temizlik işlerinde haftada bir yardımcı kadın kullanırken, %18'i ayda bir, %7'si ise aylıkçı yardımcı kadın çalıştırmaktadır. Yine bu çalışmada kadınların %65'i tam otomatik çamaşır makinası %46'sı bulaşık makinası gibi ev içi işleri kolaylaştıran teknolojik araçlara sahiptirler²³.

Kadının gerek yan uzman mesleklerde gerekse uzman mesleklerde çalışması, erkeklerin ev içi statülerinde fazla bir değişikliğe yol açmaktadır. Kadınlar ekonomik durumlarına göre ücretli yardım ve teknolojik araçların teminiyle ev içi iş yükünü azaltıyorlarsa da bu durum daha çok orta ve üst sınıf ailelere mensup kadınlar için geçerli olabilmektedir.

21. Çiftçi, 1991, sf 6.

22. Vildan Akan. Çalışan Kadınların Ailedeki Gücü. (Basılmaması Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi 1981; Songül Sallan Gender and Occupational Segregation in Public Organizations; A case Study in Turkey (Basılmaması Yüksek Lisans Tezi) O.D.T.Ü. 1991.

23. Sallan, 1991, Sf 96-100.

24. Tekeli, 1981; Ayşe Ayata. "Türkiye'de Kadının Siyasete Katılımı", Der. Ş. Tekeli. *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın*. İstanbul; İletişim Yay. 1990.

Ev içi sorumlulukların yerine getirilmesinde ülkemizde kadın çalışıyor olsa da az ya da çok geleneksel niteliğini korumakta olup evlilik ilişkilerinde geleneksel cinsiyet rollerinin sürdüğünü görmekteyiz.

Kadınların çalışıyor olması özellikle eviçi karar alma mekanizmasında olumlu bir rol oynamaktadır. Çocuklarla ilgili kararlarda, akrabalar arasındaki ziyaretlerde ve aile bütçesinin denetiminde kadınlar daha etkindirler.

Türkiye'de kadınların çalışma olanaklarının ve niteliklerinin geliştirilmesi ise kuşkusuz politika bağlantılı aktivitelere bağlıdır.

POLİTİKADA KADINLARIN KONUMU

Siyasal katılımın birçok türü vardır. Ayata kadın siyasal katılımını iki kategoride ele alır: bireysel ve toplumsal siyasal katılım. Bireysel siyasal katılım kadınların bir siyasi partiye üye olup aktivitelerde yer alması gibi grup faaliyetlerini içerir. Bu anlamda ülkemizde kadınların oy verme oranları her zaman yüksektir²⁴. Tekeli (1981) çalışmasında evlilik, cinsiyet ve oy verme ilişkisini incelediğinde evli kadınlar arasında oy verme eğiliminin evli erkeklerinkine yaklaşırken, bekarlar ve dullar arasında oy vermeme eğiliminin oldukça yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ancak bunun temel nedenleri incelendiğinde sınıfsal farklılıkların önemi büyüktür. Bekar kadınlar arasında burjuva sınıfı kadınların seçime katılma oranı (%23.6) düşük düzeyde iken, diğer sınıflarda oran yükselmektedir²⁵.

Ülkemizde kadınların bireysel siyasal katılımı 1935'ten beri her zaman desteklenmiştir. Toplumsal siyasal katılımdan kadın oranları ise oldukça düşük düzeydedir. Bunun en belirgin göstergesi kadın parlamenter oranının çok düşük düzeyde olmasıdır. 5 Aralık 1934 yılında 2599 sayılı kanunla seçme ve seçilme hakkını alan Türk kadınının 1935-39 döneminde temsil oranı %4.5 olmuştur; 395 Milletvekilinden 18'i kadındır. Ancak tarihsel süreç içinde kadın parlamenter oranı giderek azalmaktadır. 1977-80 döneminde bu oran %0.9, 1987-91'de %1.3, son dönemde de %1.8'dir.

Oysa kadın parlamenter oranı İskandinav ülkelerinden Norveç'te 1945-75 yıllarında %4.6 iken 1985 yılında %34.4'e yükselmiştir. İsveç'te 1985 yılında kadın parlamenter oranı %30'dur. Genel olarak İskandinav ülkelerinde oran %30'lara ulaşmıştır. Ülkemizde ise oran aynı dönemde %1.3'dür. Bu oran ise kaygı vericidir.

Ertürk'ün de belirttiği gibi kadınları toplumsal siyasal katılımı yani aktif siyasetin dışında kalması ilk olarak kadınların politika belirleme düzeyinde cinsiyete dayalı yapılanmaların ve sorunların irdelenmemesine ya da bunun kadınlar adına erkekler tarafından yapılmasına yol açmaktadır.

25. Tekeli, 1981. Sf 249-250.

İkinci ise sosyal yaşantımızın belli başlı güncel sorunu olan demokratikleşme mücadelesinin gündelik yaşamla ve bire bir ilişkilerle bütünleşemesidir²⁶.

Ayata toplumda kadın siyasetçiye soyut bir kategori olarak tepkinin çok olmadığını vurgularken, kadınların daha somut bir aile bireyinin, böyle bir kamusal davranışa girmesinin arzu edilmediğini belirtir. İşte bu nedenlerdir ki aktif siyasal faaliyetlerden özellikle zamanın esnekliğinin zayıflaması, uzun ve sürekli çalışma, gece çalışmaları ve büyük çaplı rekabet gibi nedenlerle kadınlar uzakta kalmakta ya da bıraktılmaktadır. Çünkü kadın için siyaset aileyi, ev yaşamını özel ilgilendiren bir durumda düşünülmemektedir, ve tabiki bu da kadının kamusal yaşama aktif siyasal katılımdaki engellemelere rağmen bütün siyasal partiler için kadınlar birer oy makinası olarak görülmektedirler.

Nitekim 1980 öncesinde partilerin içinde var olan kadın kolları bu amaçla kurulmuştur. Ancak 1934 yılında seçme ve seçilme hakkını elde eden kadınların aktif siyasette parti çalışmalarında kadın kolları içinde yer almaları 1960'larda CHP içinde başlamıştır²⁷.

Ayrıca Ayata siyasi partilerin görüşleriyle kadının siyasetteki rolünü düşünmeleri arasında bir paralellik olduğunu belirtir. Sağ partilerde kadın faaliyeti daha sınırlıdır ve daha fazla doğrudan kadına yöneliktir. Muhafazakar aileler de ne nedenle olursa olsun kadının siyasete girmesini ve kamu hayatında gözönünde olmasını istemez.' Onun için sağ partilerde il ve ilçe yönetim kurulları belediye meclisleri gibi organlarda daha az kadın temsilci vardır²⁸. 1973-77'de İstanbul Belediye Meclisi'nde görev yapan 14 kadından 11 belediye meclis üyesi CHP'li, 1'i AP'li 2'si TİP'lidir²⁹.

Gerek ulusal siyasette milletvekili olan kadınlar, gerekse yerel siyasette belediye meclisine giren kadınlar arasında lise ve üst eğitime sahip olan kadın oranı oldukça yüksektir. Eğitim düzeyleri açısından kadınların her düzeyde erkeklerden daha az eğitilmiş oldukları gözönüne alınırsa aktif siyaset içinde yer alan kadınların toplumun seçkin-elit kadınları olduğunu görüyoruz. Tekeli toplumun yapısını yansıtan kadınlara parlemenin kapalı ve çok seçici bir "kapalı klüp" görünümünde olduğuna işaret eder³⁰.

26. Yakın Ertürk. "Doğu Anadolu'da Modernleşme ve Kırsal Kadın" Der. Ş. Tekeli. *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1990, Sf 184.

27. Ayata, 1990, Sf271.

28. Tekeli, 1981, Sf 289.

29. a.g.e.,Sf290.

30. a.g.e.,Sf290.

Oysa tabana indirilemeyen politik katılım her siyasal katılma türünde kadın oranının oldukça düşük oranlarda kalmasına ve siyasal kararların alındığı merkezlerde cinsiyete dayalı yapılanmaların sürmesine yol açacaktır. Kadının toplumdaki ve ailedeki statüsünün yükselbilmesi için eğitimde, çalışma hayatında ve politikada erkeklerle eşit sorumluluklara ve haklara sahip olması gerekir. Bu aynı zamanda demokratikleşme sürecinin bir ön koşuludur.

KAYNAKÇA

- Acar, Feride.** 1990 "Türkiye'de Kadınların Akademik Katılımı", *Konferans Sonuçları*, İş ve İşçi Bulma Kurumu Yay. İstanbul.
- Akan, Vildan,** 1981 *Çalışan Kadınların Ailedeki Gücü.* (Basılmamış Doktora Tezi). H.Ü.
- Ayata, Ayşe.** 1990 "Türkiye'de Kadının Siyasete Katılımı", Der. Ş. Tekeli. *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın.* İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çakır, Serpil.** 1991. "Siyasal Yaşama Katılım Mücadelesinde Türk Kadını", Yay. Haz. Necla Arat, *Kadınlar ve Siyasal Yaşam Eşit Hak- Eşit Katılım*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yay. No:4, Cem Yayını, İstanbul.
- Çiftçi, Oya.** 1991. "Türk Kamu Yönetimi ve Kadın Çalışması", Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü ile Ortadoğu Çalışma Eğitim Merkezince 20-21 Mayıs 1991 tarihleri arasında düzenlenen "Kadın ve Sosyo-Ekonomik Gelişme" konulu Konferansta sunulan tebliğ.
- D.P.B.** 1990. *Kamu Personeli Anket Sonuçları*, Devlet Personel Başkanlığı Yay., Ankara.
- Ecevit. F. Yıldız.** 1990. "Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeginin Konumu ve Değişim Biçimleri", Dr. Ş. Tekeli. *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın.* İletişim Yay. İstanbul.
- Ertürk, Yakın.** 1990. "Doğu Anadolu'da Modernleşme ve Kadın", Der. Ş. Tekeli. *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın.* İletişim Yay., İstanbul.
- Gök,Fatma.** 1990. "Türkiye'de Eğitim ve Kadınlar", Der. Ş. Tekeli. *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın.* İletişim Yay., İstanbul.

- Göktürk, Mehmet.** 1991. *Toplumumuzda Çalışanlar Kadınlara Yönelik İstatistiksel Araştırma, İş ve İşçi Bulma Kurumu Yay. No: 225, Ankara.*
- Mitchell, Juliet.** 1971. *Women's Estate*, Pantheon Book, New York.
- Öncü Ayşe.** 1982. "Uzman Mesleklerde Türk Kadını", Der. N.A. Unat. *Türk Toplumunda Kadın*, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay. Ankara.
- Sallan, Songül.** 1991. Gender and Occupational Segregation in Public Organizations; A Case Study in Turkey (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), O.D.T.Ü.
- Tan, Mine.** 1981. "Atatürkçü Düşünüş ve Karma Eğitim", 9-10 Kasım 1981 günleri arasında Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası Atatürk Konferansı'nda sunulan tebliğ.
- Taşkıran Tezer.** 1973. *Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yay. No:5, Ankara.
- Tekeli Şirin.** 1982. *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, Birikim yay. İstanbul.
- UNİCEF,** 1991. *The Situation Analysis of Mothers and Children in Turkey*, Programme of Cooperation, Yeniçağ Printed Office, Ankara.